

Socialnämnden
Tjänsteskrivelse till socialnämnden

Datum:
2020-12-18

Diarienummer:
SCN-2020-00689

Handläggare:
Sandra Sonnermyr Hovi

Svar på initiativärende från (V) – att kartlägga papperslösa ensamkommande

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar

1. **att** initiativärende från (V) gällande kartläggning av ensamkommande papperslösa i Uppsala ska anses besvarat i enlighet med föredragningen.

Ärendet

Vänsterpartiet (V) har i november 2020 lämnat in ett initiativärende till socialnämnden, se bilaga 1. Vänsterpartiet beskriver i initiativärendet situationen för en grupp ensamkommande unga som befinner sig utanför samhällets stöd, majoriteten saknar enligt rubriken laglig grund för vistelse i landet. Vänsterpartiet yrkar att det görs en kartläggning av socialförvaltningen över gruppens nuvarande situation och möjlighet till förändringar och åiterrapporterar detta till socialnämnden. Vänsterpartiet yrkar också att regelverket i Uppsala kring nödhjälp ses över eftersom fler individer nekats nödhjälp.

Förvaltningens bedömning är att nämnden ger den stöd och hjälp till ensamkommande unga som de har rätt till i enlighet med lagstiftningen. Bistånd för att undvika nöd grundar sig i lagstiftning vilket nämnden inte kan påverka, så även lagstiftning gällande asylrätt och uppehållstillstånd. Förvaltningen bedömer att det är nästintill omöjligt att kartlägga den målgrupp som vistas i Uppsala och som saknar laglig grund för vistelse. Det finns en risk för ökad social oro med anledning av fler papperslösa i samhället, men de som saknar laglig grund för vistelse är i regel inte en av socialnämndens målgrupper. Då det gäller specifikt de ensamkommande som omfattats av gymnasielagen, och som på grund av utformning av lagstiftningen har fått eller riskerar få avslag på fortsatt ansökan om uppehållstillstånd, så har KLK tidigare fått ett uppdrag från kommunstyrelsen att följa målgruppens sociala situation.

Förvaltningens sammantagna bedömning är därför att initiativärendet från (V) därför bör riktas till kommunstyrelsen.

Beredning

Ärendet har beretts av strateg på socialförvaltningen. Underlag har inhämtats från tidigare uppdrag gällande ensamkommande unga samt från diskussion på socialnämndens arbetsutskott i december 2020. Ärendet relaterar också till ärendena:

- KSN-2018-2979 att uppdra till socialnämnden, utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden om att gemensamt utreda och återrapporera förslag till en långsiktig inriktning för arbetet med dem som omfattas av den nya gymnasielagen.
- KSN-2019-1547 Utredning avseende gymnasielagen och ensamkommande
- SCN-2019-0356 Uppdrag om återvändandestöd

Föredragning

Yrkande från (V)

Vänsterpartiet (V) har i november 2020 lämnat in ett initiativärende till socialnämnden vilket hanterats på arbetsutskottet i december. Vänsterpartiet beskriver i initiativärendet situationen för en grupp ensamkommande unga som befinner sig utanför samhällets stöd, majoriteten saknar enligt rubriken laglig grund för vistelse i landet. Vänsterpartiet yrkar att det görs en kartläggning av socialförvaltningen över gruppens nuvarande situation och möjlighet till förändringar och återrapporerar detta till socialnämnden. Vänsterpartiet yrkar också att regelverket i Uppsala kring nödhjälp ses över eftersom fler individer nekats nödhjälp.

Bakgrund

Under 2015 kom ett stort antal asylsökande till Sverige, bland dem ett historiskt högt antal ensamkommande barn. Situationen var ansträngd i många delar av samhället och för att upprätthålla ett gott mottagande så skedde under perioden som följde förändringar i den nationella asylpolitiken. En tillfällig lag antogs i mitten av 2016, Lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjlighet att få uppehållstillstånd i Sverige, med syfte att införa en restriktivare asylpolitik. Regeringen fattade senare (2018) också beslut om nya bestämmelser i den tillfälliga lagen som medgav uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå, som kommit att benämnas den nya gymnasielagen.

Flertalet av individerna i den grupp som omfattas av den så kallade gymnasielagen har på olika sätt befunnit sig i en socialt utsatt situation med anledning av att de inte omfattas av ordinarie mottagande av asylsökande eller nyanlända. Med detta som bakgrund så gav kommunstyrelsen 2018 i uppdrag till socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden att gemensamt utreda och återrapporera förslag till en långsiktig inriktning för arbetet med dem som omfattas av den nya gymnasielagen (KSN-2018-2979). Arbetet kom att ledas av KLK och utredningen mynnade i ett antal beslut från KS i maj 2019 (SCN-2019-0356), bland annat:

- att uppdra åt KLK att löpande följa upp målgruppens sociala situation och etableringsprocess samt att samordna de berörda förvaltningarnas arbete inom området

I ärendet framgår att målgruppen avser de som berörs av den nya gymnasielagen samt andra ensamkommande unga vuxna utanför det ordnade mottagandet av nyanlända. Det framgår också att dem som beviljas uppehållstillstånd ska ges stödinsatser inom ramen för befintliga uppdrag.

Det finns en samstämmighet i uppgifter från både civilsamhället, Migrationsverket och Polismyndigheten om att många av de ensamkommande barnen som kom till Sverige 2015 och senare av olika skäl fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd har valt att stanna i Sverige utan laglig grund för vistelse. Hur många de handlar om som befinner sig i Uppsala går inte svara på då de flesta är avvikna och håller sig undan myndigheter för att undvika utvisning. Förvaltningen har också tidigare, på uppdrag av nämnden, haft ett uppdrag gällande återvändandestöd (SCN-2019-0356), i vilket situationen kring ensamkommande unga, utan laglig grund för vistelse i Sverige, beskrivs.

Ensamkommande ungas rätt till samhällets insatser

I ovan nämnda ärende gällande återvändandestöd finns också en beskrivning av kommunens och socialtjänstens ansvar gällande ensamkommande samt gränsdragningar gentemot stat och civilsamhälle. Då det kommer till unga vuxna som har ett giltigt uppehållstillstånd, så finns det en rätt till samhällets insatser som alla andra som är bosatta i kommunen och som har uppehållstillstånd, oavsett grund för och längd på uppehållstillstånd. De som får avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd kan få hjälp och stöd från Migrationsverket inför frivilligt återvändande, Migrationsverket prövar också ansökningar om s.k. verkställighetshinder. Om återvändandet inte sker på frivillig grund så ansvarar polisen för att verkställa utvisningsbeslutet.

Vuxna som fått avslag på sin ansökan har rätt till akut sjuk- och hälsovård som inte kan anstå, rätt till gymnasieskola om utbildningen inletts innan 18-årsdagen samt i vissa fall rätt till insatser för att undanröja akut nödsituation enligt LVU (Lagen med särskilda bestämmelser om vård av Unga) och LVM (Lagen om vård av missbrukare i vissa fall), efter individuell prövning. Om laglig grund för vistelse saknas har den enskilde i regel inte rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen, inte ens för att undanröja nöd, enligt en dom från Högsta förvaltningsdomstolen. Detta har sin grund i portalparagrafen i LMA (Lagen om mottagandet av asylsökande m.fl.) som säger att den som omfattas av lagen inte har rätt till bistånd enligt SoL för insatser av motsvarande karaktär. Detta gäller även om man inte har rätt till insatser enligt LMA, men ändå omfattas av personkrets för LMA, vilket kan vara fallet vid exempelvis prövning av ansökan om s.k. verkställighetshinder.

Socialnämndens arbete med ensamkommande unga

Då det handlar om ensamkommande unga med uppehållstillstånd så kan insatser inom socialnämndens ansvarsområden ges exempelvis med anledning av missbruks- eller beroendeproblematik eller olika typer av bostadssociala insatser. Grunden är alltid en individuell bedömning om bistånd med socialtjänstlagen som grund. Då det gäller personer som saknar laglig grund för vistelse så kan insats enligt LVU eller LVM bli aktuell i enskilda fall, efter individuell bedömning, för att undanröja nödsituation. Förvaltningen erfar dock att denna målgrupp oftast håller sig undan myndigheter.

Medarbetare från socialförvaltningen har under 2020 deltagit i olika typer av kunskapshöjande insatser om gymnasielagen och om återvändande. Vidare så har

förvaltningen ett pågående samarbete med Uppsala stadsmission kring målgruppen ensamkommande unga, företrädesvis gymnasielagsungdomar. Uppsala stadsmission driver i samarbete med socialförvaltningen, med medel från Länsstyrelsen, en öppen mötesplats där målgruppen kan få olika typer av stöd och hjälp, samt projekt Boendematchning som ska stödja ensamkommande unga till att få en bostad. Stadsmissionen har också ett pågående AMIF (Asyl, migrations- och integrationsfonden) projekt Ensamkommande unga i jobb. Projekten riktar sig till dem med uppehållstillstånd, men inom ramen för projekt Mötesplats så möter Uppsala stadsmission även de individer som riskerar få eller har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd och kan ge stöd kopplat till återvändandeprocessen. Ungdomsjouren samverkar i sin uppsökande verksamhet också med Svenska Kyrkan som haft projekt riktat till ensamkommande unga som är eller riskerar bli papperslösa. Socialnämndens har också ett IOP (idéburet offentligt partnerskap) med Uppsala Röda Kors krets. Papperslösa är inte en målgrupp för partnerskapet men stöd kan ges kopplat till avslag och återvändande inom ramarna för Röda Korsets ordinarie uppdrag och verksamhet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens bedömning är att nämnden ger den stöd och hjälp till ensamkommande unga som de har rätt till i enlighet med lagstiftningen. Förvaltningen har också samarbete med civilsamhället kring den större målgruppen ensamkommande unga som inte har rätt till insatser enligt socialtjänstlagen. Vänsterpartiet i Uppsala yrkar att regelverket i Uppsala kring nödhjälp ses över. Bistånd för att undvika nöd grundar sig dock i lagstiftning vilket nämnden inte kan påverka, så även lagstiftning gällande asyl och uppehållstillstånd.

Vänsterpartiet yrkar att det görs en kartläggning av socialförvaltningen över gruppens nuvarande situation och möjlighet till förändringar. Förvaltningen bedömer att det är nästintill omöjligt att kartlägga den målgrupp som vistas i Uppsala och som saknar laglig grund för vistelse. Detta då det handlar om avvikna personer som håller sig ifrån myndigheter. Det finns en risk för ökad social oro med anledning av fler papperslösa i samhället, men de som saknar laglig grund för vistelse tillhör i regel inte socialnämndens målgrupper. Då det gäller specifikt de ensamkommande som omfattats av gymnasielagen, och som på grund av utformning av lagstiftningen har fått eller riskerar få avslag på fortsatt ansökan om uppehållstillstånd, så har kommunledningskontoret tidigare fått ett uppdrag från kommunstyrelsen att följa målgruppens sociala situation. Förvaltningens sammantagna bedömning är därför att initiativärendet från (V) bör riktas till kommunstyrelsen.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse, daterad 18 december 2020
- Bilaga 1. Initiativärende till socialnämnden 2020 11 26

Socialförvaltningen

Tomas Odin
Direktör

Initiativärende till Socialnämnden 2020 11 26

Kartlägg ensamkommande/papperslösa I Uppsala

På ett Zoom möte med Uppsalastödet (en ideell grupp) 2020 11 09 framkom information som var både upprörande och stötande. Det handlar enligt uppgift om en grupp på ca 70 personer som drivs runt mellan olika tillfälliga boende lösningar. De har i stort inga insatser från samhällets sida.

Ca 50% av gruppen kommer från Afghanistan och övriga 50% från ett tiotal olika länder.

Sverige har släppt in dessa personer och dessutom utbildat flera av dem till gymnasiekompetens och nu finns de här bland annat i Uppsala o många av dem kan dessutom inte utvisas av olika skäl.

De får ingen medicinsk vård, de får inget boende, de får inget arbete trots utbildning, de får inget stöd från socialtjänsten eller andra myndigheter som kollektivt kört ner sina huvuden i sanden. Det stöd de får är från människor, vanliga Uppsalabor, som jobbar och engagerar sig idellt på humanistisk grund. Samhället har frånhänt sig allt ansvar och lastar över ansvaret på enskilda Uppsalabor som inte kan se dessa människor utan att försöka göra något för dem, som i avsaknad av allt, behöver någon form medmänskligt stöd.

Till bilden hör att dessa individer trots sin utsatta position hjälper varandra så gått de kan. De vill inget hellre än att arbeta och göra rätt för sig. Många av dem är unga och är egentligen en stor tillgång för samhället som vi inte på något sätt tar till vara.

Vänsterpartiet yrkar

att det som en minimi insats görs en kartläggning av socialförvaltningen över gruppens nuvarande situation och möjligheter till förändring och återrapporterar detta till Socialnämnden.

Att regelverket i Uppsala kring nödhjälp ses över, där den här gruppen bör ingå, eftersom flera individer nekats nödhjälp

Per-Olof Forsblom, Lena Borg, Alexandra D'Urso Vänsterpartiet

